

УДК 338.48-6-043.86(477)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ В'ЇЗНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Олександр Тараненко; Віталій Животенко; Ніна Карпенко

*Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі», Полтава, Україна*

Резюме. В'їзний туризм має свої особливості, що робить його економічно привабливим для будь-якої країни світу. Його розвиток позитивно впливає на стимулювання інвестиційного процесу, структуру платіжного балансу, надходження до бюджетів різних рівнів, добробут населення, розвиток інфраструктури в регіонах та інше. Дослідження в'їзного, виїзного та внутрішнього туристичного потоку на туристичному ринку України дозволило виділити тенденції їх розвитку за останні роки. Переважання виїзного туристичного потоку в структурі загального туристичного потоку засвідчило необхідність зосередження державної політики у сфері туризму в напрямі стимулювання внутрішнього та в'їзного туризму, що дозволить отримати позитивні соціально-економічні наслідки від їх розвитку. Аналіз в'їзного туристичного потоку за метою подорожі показав види туризму, за якими Україна в нинішній час може конкурувати на міжнародному туристичному ринку за умови посилення та зміцнення відповідних конкурентних переваг. Це також може переорієнтувати частину виїзних туристів на внутрішні напрямки. В'їзний туристичний потік в Україні характеризується нерівномірністю туристичної привабливості різних регіонів України серед іноземних туристів. Це не дозволяє повною мірою реалізувати туристичний потенціал окремих регіонів. Аналіз структури в'їзного туристичного потоку за країнами прибуття іноземних туристів дозволив виділити пріоритетні географічні напрями міжнародної маркетингової політики просування національного туристичного продукту. Розглянуто вплив поширення Covid-19 на в'їзні туристичні потоки в Україну в останні роки, а також низку ключових проблем, що стримують розвиток вітчизняного в'їзного туризму протягом останнього десятиліття. Це дозволило визначити ключові інструменти стимулювання розвитку в'їзного туризму в Україні. Вони ґрунтуються на оптимізації податкової політики у сфері туризму, державному фінансуванні модернізації туристичної інфраструктури, оптимізації туристичних формальностей, маркетинговій стратегії просування національного туристичного продукту на міжнародному рівні та її інформаційній підтримці.

Ключові слова: в'їзний туризм, розвиток, турист, туристичне обслуговування, туристичний потік.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.04.014

Отримано 17.06.2021

UDC 338.48-6-043.86(477)

CURRENT STATE AND PROBLEMS OF INBOUND TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Alexander Taranenko; Vitaliy Zhyvotenko; Nina Karpenko

*Higher Educational Establishment of Ukoopspilka «Poltava University of
Economy and Trade», Poltava, Ukraine*

Summary. Inbound tourism has its own characteristics, which makes it economically attractive for any country in the world. Its development has positive effect on stimulating the investment process, the structure of the balance of payments, budget revenues at various levels, the welfare of the population, the development of infrastructure in the regions etc. The investigation of incoming, outgoing and domestic tourist flow in the tourist

market of Ukraine has identified trends in their development during the recent years. The predominance of the outbound tourist flow in the structure of the general tourist flow testified the need to concentrate the state policy in the field of tourism in the direction of stimulating domestic and inbound tourism, which will allow to obtain positive socio-economic consequences from their development. The analysis of the incoming tourist flow for travelling shows the types of tourism in which Ukraine can currently compete in the international tourist market, provided that the corresponding competitive advantages are strengthened and reinforced. It can also reorient some outbound tourists to domestic destinations. Inbound tourist flow in Ukraine is characterized by uneven tourist attractiveness of different regions of Ukraine among foreign tourists. This does not allow to implement completely the tourism potential of certain regions. The analysis of the incoming tourist flow structure by the countries of arrival of foreign tourists make it possible to identify the priority geographical directions of the international marketing policy for promotion of the national tourist product. The impact of Covid-19 on inbound tourist flows to Ukraine in recent years is considered, as well as a number of key issues hindering the development of domestic inbound tourism over the past decade. This allows us to identify the key tools to stimulate the development of inbound tourism in Ukraine. They are based on the optimization of tax policy in the field of tourism, public funding for the modernization of tourist infrastructure, optimization of tourist formalities, marketing strategy to promote the national tourist product at the international level and its information support.

Key words: inbound tourism, development, tourist, tourist service, tourist flow.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.04.014

Received 17.06.2021

Постановка проблеми. Поширення Covid-19 негативно вплинуло на переважну більшість сфер світової економіки. Однією з перших катастрофічних наслідків її поширення зазнала сфера туризму. В нинішній час міжнародний туризм поступово відновлюється до докризового рівня та адаптується до специфічних умов провадження діяльності з пріоритетом медико-санітарних формальностей.

В'їзний туризм має важливе значення для економік приймаючих країн. Забезпечення його розвитку є складним завданням, зважаючи на високий рівень конкуренції на міжнародному туристичному ринку. Поширення Covid-19 значно ускладнило це завдання, але для його виконання незмінною залишається потреба у дослідженні сучасного стану в'їзного туризму та проблем, що його стримують. Особливо це актуально для України, в якій значний потенціал розвитку в'їзного туризму залишається не реалізованим повною мірою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем розвитку міжнародного туризму у своїх працях займалися вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема І. Ангелко, Н. Антонюк, Г. Балабанов, О. Бейдик, Н. Ганич, Н. Горбаль, Т. Грачевська, Л. Дядечко, М. Жуков, В. Зайцева, Н. Карачина, В. Кифяк, О. Любіцева, М. Мальська, А. Парфіненко, Т. Сокол, В. Цибух, В. Герасименко, Н. Гончарук, В. Євдокименко, Л. Малик, Н. Мельник, Д. Корнева, В. Смолій, Н. Остап'юк, В. Федорченко, С. Цьохла, З. Юринець, М. Беднарська, С. Оптнер, Р. Каплан, Й. Кріппендорф, В. Фреєр та ін. У дослідженнях висвітлене широке коло питань, що стосуються різноманітних аспектів розвитку міжнародного туризму. Але детальнішого аналізу потребують питання сучасного стану та проблем подальшого розвитку в'їзного туризму в Україні.

Метою дослідження є оцінювання сучасного стану в'їзного туризму в Україні та обґрунтування ключових проблем, що стримують його розвиток.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі науково-практичні завдання: проаналізувати тенденції розвитку в'їзного, виїзного та внутрішнього туристичного потоку на туристичному ринку України; проаналізувати структуру в'їзного туристичного потоку в Україні за метою подорожі, за територіальною ознакою в розрізі регіонів, за країнами прибуття іноземних туристів; виділити ключові проблеми розвитку в'їзного туризму в Україні та визначити ключові інструменти його стимулювання.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: аналіз, синтез, узагальнення, логічний, системний підхід.

Виклад основного матеріалу. Україна володіє значним туристичним потенціалом, реалізація якого потребує забезпечення позитивного балансу туристичних потоків та збільшення їх обсягу.

У 2015–2019 рр. в'їзні, виїзні та внутрішні туристичні потоки в Україні мали тенденцію до зростання (таблиця 1).

Таблиця 1. Кількісні та структурні показники туристичних потоків, обслугованих туроператорами та турагентами, за формами туризму в Україні, 2015–2019 рр. [складено за даними 1]

Table 1. Quantitative and structural indicators of tourist flows served by tour operators and travel agents, by forms of tourism in Ukraine, 2015–2019 [compiled using 1]

Показники	2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.	
	Тис. осіб	Питома вага, %	Тис. осіб	Питома вага, %	Тис. осіб	Питома вага, %	Тис. осіб	Питома вага, %
Усього	2549,6	100,0	2806,4	100,0	4557,4	100,0	6132,1	100,0
В'їзні (іноземні) туристи	35,1	1,4	39,6	1,4	75,9	1,7	86,8	1,4
Виїзні туристи	2061,0	80,8	2289,8	81,6	4024,7	88,3	5524,9	90,1
Внутрішні туристи	453,5	17,8	477,0	17,0	456,8	10,0	520,4	8,5

Кількість туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами в Україні за 2015–2019 рр. збільшилася на 4112,5 тис. осіб або на 203,6% і досягла 6132,1 тис. осіб. За 2015–2019 рр. в Україні обсяг в'їзного туристичного потоку збільшився на 472,9%, виїзного – на 235,4% та внутрішнього – на 45,4%. Не зважаючи на позитивну динаміку в'їзного туристичного потоку, його питома вага в загальному обсязі туристів, що обслуговувалися туроператорами і турагентами в Україні у 2019 р. становить лише 1,4%, тоді як для виїзного – 90,1%, для внутрішнього – 8,5%. Найвищі середньорічні темпи приросту мали в'їзний та виїзний туристичні потоки, що значною мірою зумовлено відносною стабілізацією соціально-економічного становища в країні. Слід зазначити, що зростання цього показника у розрізі різних форм туризму було досить нерівномірним.

Іноземні туристи у 2019 р. відвідували Україну переважно з метою відпочинку (70,28%) та отримання послуг спеціалізованого туризму (19,43%). Українці подорожували за кордон переважно з метою відпочинку (97,88%), а територією України – з метою відпочинку (56,31%) та службовими, діловими та освітніми цілями (33,45%) [1]. Відмінності в структурах цих туристичних потоків дозволяють виокремити кілька основних напрямів розвитку в'їзного та внутрішнього туризму на території України: збільшення попиту українців на спеціалізовані види туризму, попит на який серед іноземців у понад 6 разів перевищує вітчизняний; збільшувати попит іноземців на послуги лікувального туризму, що серед українців користується більшим попитом, зокрема через нижчу вартість; збільшувати попит іноземців на освітні послуги, зокрема через краще співвідношення ціна/якість відносно послуг інших країн; збільшувати кількість відпочиваючих співвітчизників на території своєї країни.

Аналіз розподілу в'їзних (іноземних) туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами, юридичними та фізичними особами-підприємцями в Україні у 2019 р. за територіальною ознакою показує, що 85,6% іноземних туристів відвідали м. Київ, 9,1% – Львівську область, 2,6% – Івано-Франківську область та 2,7% – усі інші області [1]. Це свідчить про значну територіальну нерівномірність туристичної привабливості різних регіонів України серед іноземних туристів.

Географія країн, громадяни яких відвідували Україну з туристичною метою у 2019 р., є досить різноманітною (рис. 1). У 2019 р. найбільше Україну відвідували туристи з Великобританії та Північної Ірландії, Єгипту, Польщі, Республіки Молдови,

Туреччини, Німеччини, США, Білорусі, Туркменистану та Індії, на долю яких припадає 70,1% в'їзного туристичного потоку. Загалом у 2019 р. Україну відвідали туристи із 105 країн світу [1].

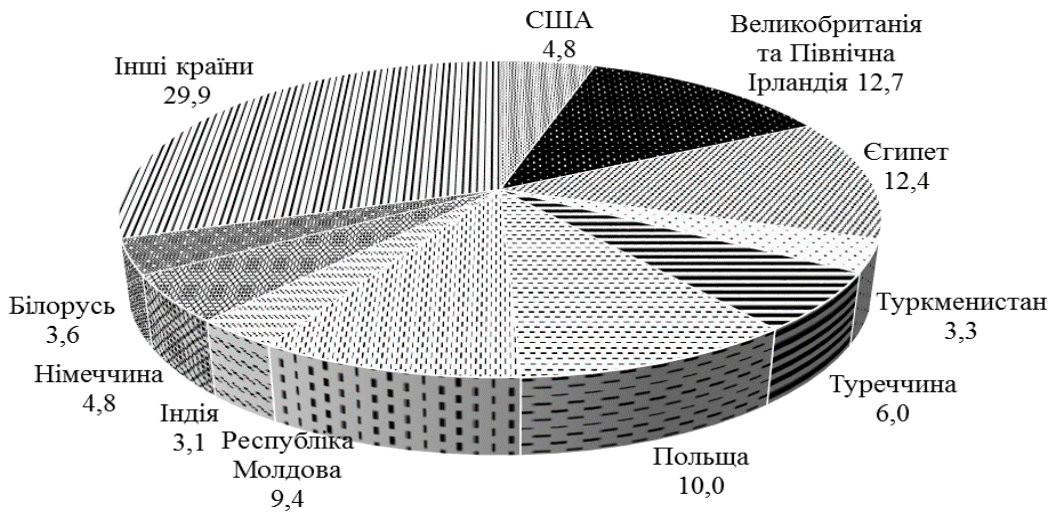

Рисунок 1. Структура в'їзного туристичного потоку в Україну за країнами, з яких прибували іноземці, 2019 р. [складено за даними 1]

Figure 1. The structure of incoming tourist flow to Ukraine by countries from which the foreigners came, 2019 [compiled using 1]

Поширення Covid-19 спричинило кризові явища в міжнародній індустрії туризму у 2020 р. Зменшення попиту на поїздки та введення карантинних обмежень у різних країнах світу зумовило у 2020 р. зменшення кількості міжнародних прибуттів на 74% або на 1 мільярд туристів порівняно із 2019 р. [2]. У 2021 р. продовжився спад на міжнародному туристичному ринку, про що свідчить зменшення кількості туристів з січня по березень 2021 р. на 83% порівняно з аналогічним періодом 2020 р. На це вплинули значна кількість обмежень на міжнародні переміщення пасажирів у різних країнах світу та сумніви туристів стосовно належного рівня безпеки подорожей [3].

Світові тенденції міжнародних поїздок мали місце на туристичному ринку України. У 2020 р. на територію України в'їхали 3382097 іноземних осіб. Зокрема, сухопутним шляхом прибуло понад 2,5 мільйона людей, морським – щонайменше 122 тисяч осіб, повітряним – близько 703 тисяч іноземців. Порівняно з 2019 р. кількість іноземних громадян, що відвідали Україну з різною метою, зменшилася у 4 рази [4]. Таким чином, кризові явища на міжнародному туристичному ринку зупинили позитивну тенденцію до збільшення в'їзних туристичних потоків в Україні.

Не зважаючи на збільшення в'їзних туристичних потоків в Україні до 2020 р., їх обсяги залишалися відносно незначними. Дослідження сучасних чинників впливу на розвиток в'їзного туризму та аналіз досліджень фахівців за останнє десятиліття [5–10] дозволяє виділити ключові проблеми розвитку в'їзного туризму в Україні, що залишаються актуальними до нинішнього часу:

- відсутність дієвої системи державного регулювання сфери туризму на регіональному рівні;
- недостатній розвиток матеріально-технічної бази сфери туризму;
- невідповідність об'єктів туристичної інфраструктури міжнародним стандартам та дефіцит таких об'єктів у окремих регіонах;

- дефіцит висококваліфікованих фахівців для сфери туризму;
- недостатня промоція національного туристичного продукту на міжнародному туристичному ринку та необхідність формування іміджу держави, безпечної для туриста;
- неефективна податкова політика для суб'єктів туристичної діяльності;
- надмірна бюрократизація процесу реалізації міжнародних туристичних формальностей.

Наведені проблеми мають комплексний характер та потребують вирішення шляхом залучення органів державного управління на загальнодержавному та регіональному рівнях із широким залученням суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань до цього процесу на основі державно-приватного партнерства. Для покращення ситуації, доцільно використовувати низку інструментів, що можна згрупувати наступним чином:

- субсидювання, оптимізація податкового навантаження, державна участь у фінансуванні модернізації туристичної інфраструктури;
- туристичні формальності (візові, митні, валютні, медико-санітарні та формальності безпеки);
- маркетингова стратегія розвитку в'їзного туризму (товарна, цінова стратегія та стратегія просування);
- інформаційна політика просування національного турпродукту на міжнародному туристичному ринку.

Наведений перелік інструментів потребує комплексного використання, що потребує розроблення відповідного організаційно-економічного механізму для підвищення ефективності їх реалізації.

Висновки. В'їзний туризм є важливим чинником впливу на розвиток економіки кожної країни. Проведений аналіз тенденцій розвитку в'їзного туристичного потоку в Україні, його структура за метою подорожі, територіальною ознакою в розрізі регіонів, країнами прибуття іноземних туристів засвідчили недостатній рівень реалізації потенціалу в'їзного туризму в Україні. Це зумовлено низкою проблем правового, економічного та інфраструктурного характеру, що стримують розвиток в'їзного туризму на вітчизняному туристичному ринку протягом значного терміну. Їх вирішення потребує реалізації комплексу організаційно-економічних заходів.

Conclusions. Inbound tourism is an important factor influencing the development of each country's economy. Analysis of trends in the development of inbound tourist flow in Ukraine, its structure according to the travel purpose, territorial feature in terms of regions, countries of arrival of foreign tourists shows insufficient level of the implementation of the inbound tourism potential in Ukraine. This is due to a number of legal, economic and infrastructural problems that hinder the development of inbound tourism in domestic tourism market for a long time. Their solution requires the implementation of a set of organizational and economic efforts.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Державної служби статистики. Туризм. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. 2020: worst year in tourism history with 1 billion fewer international arrivals. URL: <https://www.unwto.org/news/2020-worst-year-in-tourism-history-with-1-billion-fewer-international-arrivals>
3. Unwto world tourism barometer. URL: <https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data>.
4. Статистичні дані щодо перетину українського кордону громадянами інших держав. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/statistichni-dani-shchodo-peretinu-ukrayinskogo-kordonu-inozemcyami>
5. Ангелко І. В. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні. Український соціум. 2014. № 2. С. 71–79. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2014.02.071>
6. Гризовська Л. О. Особливості та сучасні тенденції управління туристичним бізнесом в Україні. Причорноморські економічні студії. 2018. № 26. С. 115–118.
7. Гук Н. А. Міжнародний туризм в Україні: реалії та перспективи. URL: <https://dspace>.

uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/12504.

8. Заячківська Г. А. Міжнародний туризм в Україні: проблеми розвитку та шляхи вирішення. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2010. № 4. С. 129–133.
9. Карпук Д. В. Туристсько-рекреаційний сектор України як провідна галузь національної економіки. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2010. № 31. С. 173–176.
10. Романова А. Простые рецепты для украинского туризма. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2019/09/23/7227119/>.

References

1. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky. Turyzm [Official site of the State Statistics Service. Tourism]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [In Ukrainian].
2. 2020: worst year in tourism history with 1 billion fewer international arrivals. URL: <https://www.unwto.org/news/2020-worst-year-in-tourism-history-with-1-billion-fewer-international-arrivals>. [In English].
3. UNWTO WORLD TOURISM BAROMETER Available at: <https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data> [in English]
4. Statystychni dani shchodo peretynu ukrainskoho kordonu hromadianamy inshykh derzhav [Statistics on the crossing of the Ukrainian border by citizens of other states]. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/statystychni-dani-shchodo-peretynu-ukrayinskogo-kordonu-inozemcyami>. [In Ukrainian].
5. Anhelko I. V. (2014) Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku turystychnoi haluzi v Ukraini [Current state and prospects of development of the tourism industry in Ukraine]. *Ukrainskyi sotsium*. No 2. P. 71–79. [In Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2014.02.071>
6. Hryzovska L. O. (2018) Osoblyvosti ta suchasni tendentsii upravlinnia turystychnym biznesom v Ukraini [Features and current trends in tourism business management in Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii*. No 26. P. 115–118. [In Ukrainian].
7. Huk N. A. Mizhnarodnyi turyzm v Ukraini: realii ta perspektyvy [International tourism in Ukraine: realities and prospects]. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/12504>. [In Ukrainian].
8. Zaiachkovska H. A. (2010) Mizhnarodnyi turyzm v Ukraini: problemy rozvytku ta shliakhy vyrishennia [International tourism in Ukraine: development problems and solutions]. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*. No 4. P. 129–133. [In Ukrainian].
9. Karpuk D. V. (2010) Turystsko-rekreatsiyni sektor Ukrainy yak providna haluz natsionalnoi ekonomiky [Tourism and recreation sector of Ukraine as a leading sector of the national economy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia "Ekonomika"*. No 31. P. 173–176. [In Ukrainian].
10. Romanova A. (2019) Prostye recepty dlya ukrainskogo turizma [Simple recipes for Ukrainian tourism]. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2019/09/23/7227119/>. [In Russian].